

Національний університет
"Львівська політехніка"

РИБЧИНСЬКИЙ
Олег Валерійович

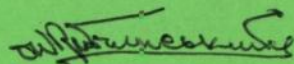
УДК.711.424

**АРХІТЕКТУРА ПЕРИМЕТРАЛЬНОЇ ЗАБУДОВИ
РИНКОВИХ ПЛОЩ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ГАЛИЧИНИ
у кінці XVIII — на початку XX століть.**

18.00.01 — Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата архітектури

Львів 2000

025.4
Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Національному університеті "Львівська політехніка"
Міністерства освіти та науки України.

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00761885 (Z)

Науковий керівник: доктор архітектури, професор
РУДНИЦЬКИЙ Андрій Маркович,
Завідуючий кафедрою "Реставрація та реконструкція
архітектурних комплексів" Національного університету
"Львівська політехніка"

Офіційні опоненти: доктор архітектури, професор
ПАНЧЕНКО Тамара Федотівна,
Інститут туризму федерації профспілок України,
голова науково-методичної ради, м.Київ

Кандидат архітектури, доцент
ПЕТРИШИН Галина Петрівна,
Кафедра "Художніх основ та історії архітектури"
Національного університету "Львівська політехніка"

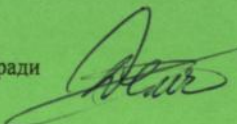
Провідна установа: Одеська державна академія будівництва і архітектури
Міністерства освіти та науки України, м.Одеса

Захист відбудеться "19 листопада 2000 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради К.35.052.11 Національного університету "Львівська політехніка": м.Львів, вул.
С.Бандери, 12, кімн. 226

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету "Львівська
політехніка": м.Львів, вул. Професорська, 1.

Автореферат розісланий "17 листопада 2000 р.

Вчений секретар
Спеціалізованої вченої ради
Кан.тех.наук, доцент

 Демчина Б.Г.

Загальна характеристика роботи

Галичина – самобутній культурний та економічний регіон України, на теренах якого зосереджена велика кількість історико-архітектурних пам'яток, більшість з яких розташовано у містах. Головним елементом історичної архітектурно-просторової структури міст була ринкова площа, забудова сторін якої змінювалася протягом багатьох століть. Середовище ринкових площ формували різнофункціональні споруди, з яких більшість були розташовані по периметру. Це переважно будинки із суміщеними житловою, торгівельною і ремісничою функціями. Період кінця XVIII – початку XX ст. був часом активного архітектурного розвитку міст та містечок Галичини. У цей час змінюється образ ринкових площ – перебудовуються старі і будуються нові будинки. Більшість збереженої забудови ринкових площ належить саме до цього періоду. Переважно вона формує сьогоднішній історичний образ центру міста. Проте вивченню та збереженню периметральної забудови ринкових площ досі не приділялось достатньої уваги.

Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається такими головними позиціями:

1. У час розвитку української державності питання вивчення історико-архітектурної спадщини, яка зосереджена в середовищі міських поселень, набуло особливої актуальності. У радянський час вивчалися окремі, відірвані від контексту, визначні пам'ятки архітектури. Це зумовлює необхідність проведення інвентаризації, систематизації та аналізу недостатньо вивченої архітектури периметральної забудови ринкових площ міст і містечок Галичини.

2. Сучасний стан міських поселень свідчить, що вони розвиваються лише в мережі активних комунікаційних шляхів, і це відображається у відродженні функціонального призначення ринкової площі. Особливості формування архітектурної спадщини міст Галичини у минулому зумовлювалися їхнім розташуванням і зонуванням. Для успішного територіально-планувального розвитку міст та включення історичної забудови у сучасну структуру поселень необхідно виявити історичні передумови формування ринкових площ.

3. Дві світові війни XX ст. спричинили руйнування забудови ринкових площ, а це призвело до втрати головної частини міста. На місці втрачених будинків споруджено нові об'єкти без врахування історичних меж парцеляції, пропорцій та стилістики. Основними видами робіт, які проводять сьогодні на ринкових площах, є нове будівництво, ремонт, реконструкція та адаптація будинків. Для вдалого проведення таких робіт необхідно мати відомості про історично сформовані архітектурно-планувальні та композиційно-стилістичні вирішення забудови ринкових площ.

4. Архітектура забудови ринкових площ у містах Європи докладно вивчена і повністю висвітлена у публікаціях. Вона вважається найважливішою пам'яткою історико-архітектурної спадщини міст, а своїми стилістичними і естетичними характеристиками сприяє збереженню

автентичного образу міста, розвитку краєзнавчого та міжнародного туризму. Це свідчить про те, що необхідно виявити, встановити, врахувати та популяризувати цінність забудови ринкових площ у містах Галичини.

5. Сучасний стан забудови ринкових площ та сучасні чинники формування зумовлюють необхідність розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо збереження та реставрації історичної забудови ринкових площ міст та містечок Галичини.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Напрямок дослідження збігається з напрямком наукової діяльності кафедри "Реставрація та реконструкція архітектурних комплексів": "Архітектурна спадщина та її збереження. Реставрація та реконструкція будівель: методологія проведення передпроектних досліджень у реставрації, теорія та практика реставрації, реконструкції, ревалоризації архітектурних комплексів, історія розвитку архітектури та містобудівельних комплексів".

Мета дослідження – полягає у визначенні принципів і закономірностей формування периметральної забудови ринкових площ, розробці критеріїв визначення цінності і рекомендацій щодо її збереження.

Задачі дослідження:

1. Провести аналіз стану досліджень забудови ринкових площ міст та містечок Галичини, вибрати основні методи дослідження і розробити комплексну методику аналізу забудови ринкових площ.

2. Визначити історичні передумови розвитку архітектури ринкових площ на основі аналізу розташування міст та містечок Галичини та їхнього зонування.

3. Визначити принципи формування архітектурно-планувальних типів та композиційно-стилістичних особливостей периметральної забудови ринкових площ кін. XVIII – поч. XX ст.

4. Визначити закономірності розвитку і виявити основні чинники, що вплинули на формування забудови ринкових площ.

5. Виявити стан збереження та цінність забудови ринкових площ міст Галичини.

6. Розробити рекомендації щодо збереження та реставрації забудови ринкових площ міст та містечок Галичини.

Для успішного проведення дослідження здійснено натурні обстеження збереженої забудови у 40-ка містах Галичини, а також виконано авторські графічні реконструкції втрачених об'єктів.

Об'єкт дослідження – архітектура периметральної забудови ринкових площ міст та містечок Галичини у кін. XVIII – поч. XX ст.

Предмет дослідження – передумови розвитку, архітектурно-планувальні та композиційно-стилістичні вирішення периметральної забудови, принципи і закономірності її формування.

Межі дослідження – період кін. XVIII – поч. XX ст., тобто час існування Коронного Краю Галичини і Володимирщини у складі Австрійської та Австро-Угорської імперій з аналізом попередньої еволюції та змін у XX ст. Територіальні межі: північно-західна частина Галичини, розташована у прикордонному регіоні Розточчя, вибрана таким чином, щоб охопити всі різновиди міст, характерні для Галичини. Ґрунтовно досліджується забудова ринкових площ у містах Куликів, Жовква, Великі Мости, Червоноград (далі Кристинопіль), Сокаль, Тартаків, Белз. У всіх інших містах Галичини досліджуються лише окремі аспекти забудови ринкових площ.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна полягає у тому, що вперше створено цілісну картину формування архітектури периметральної забудови ринкових площ кін. XVIII – поч. XX ст. Проаналізовано стан дослідження забудови ринкових площ за кордоном і в Галичині. Створено та апробовано запропоновану автором комплексну методику для дослідження еволюційно-змінного об'єкту. На її основі виявлено передумови розвитку архітектури ринкових площ, визначено принципи формування архітектурно-планувальних типів та композиційно-стилістичних особливостей забудови ринкових площ кін. XVIII – поч. XX ст. Виявлено закономірності і систематизовано основні чинники, що вплинули на формування забудови ринкових площ. Класифіковано стани збереження та цінність забудови ринкових площ. Розроблено науково обґрунтовані рекомендації щодо збереження забудови ринкових площ.

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути використані у пам'яткоохоронній діяльності, реставраційній практиці, практичних роботах з регенерації центральних частин міст України, практиці проектування нових будівель у історичній частині малого міста, навчальному процесі з предметів “Історія української урбаністики” та “Історія архітектури України”, суміжних науках – історії та мистецтвознавстві, краєзнавстві, музейній справі, створенні туристичних маршрутів, в тому числі міждержавних.

Апробація результатів. Основні результати дослідження доповідались на Міжнародній конференції “Місто та народна культура на прикладах Білорусії, Литви, Польщі та України” (Польща, Краків, 1994р.), Міжнародному науковому семінарі “Німецькі колонії в Галичині (Львів, 1994р.), Міжнародній науково-практичній конференції “Рукописна україніка у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка НАН України” (Львів, 1996), Міжнародному науковому семінарі “Туристична вісь Жешів – Львів – Київ” (Польща, Жешів, 1996), Восьмій науковій сесії наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 1997), Сьомій літній школі “Проектування міського простору” (Македонія, Скоп'є, Університет “Св. Кирила та Методія”, 1998р.), Міжнародній науковій сесії “Останні десять років досліджень істориків мистецтва пам'яток України, Білорусії та Литви” (Львів, 1998), Міжнародній конференції “Юліан Захарівич і значення його діяльності напередодні XXI століття” (Львів, 1998), Десятій науковій сесії наукового товариства ім. Шевченка (Львів, 1999).

Впровадження: 1) науково-проектна робота “Обґрунтування організації історико-архітектурного заповідника в м. Бережани” (Львів: ДУ “Львівська політехніка”, НДЛ-104, 2000р.); 2) науково-проектна робота “Обґрунтування організації історико-архітектурного заповідника в м. Белз” (Львів: ДУ “Львівська політехніка”, НДЛ-104, 2000р.); 3) дипломний проект “Реставрація житлового кварталу в м. Жовква” нагороджений дипломом спілки архітекторів України (3-й огляд-конкурс дипломних проектів архітектурних шкіл України, Дніпропетровськ, 1994р.).

Структура і обсяг роботи. Текстова частина дисертації складається зі вступу, 5-ти розділів і висновків, списку використаних джерел, ілюстративної частини. Обсяг дисертації: 121 сторінка тексту, 34 сторінки з ілюстраціями, список використаних джерел на 228 позицій, додатки – 36 сторінок з ілюстраціями.

ЗМІСТ РОБОТИ

РОЗДІЛ 1. СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРИ РИНКОВИХ ПЛОЩ МІСТ ТА МІСТЕЧОК ГАЛИЧИНИ.

Функціональне значення та характеристика архітектури забудови ринкових площ у містах Європи. Серед основних функцій ринкових площ були торгівельна, громадська, управлінська. Окрім цього, в забудові ринкових площ розміщувались різноманітні майстерні, театри, тут, зазвичай, відбувались масові зібрання і видовища. Адміністративний статус та функціональна роль міста впливає на масштаб ринкової площі, її архітектуру, естетичні принципи формування сакральних, палацових, адміністративних та й, зрештою, житлових будинків, забудову прилеглих вулиць. Більшість дотеперішніх праць присвячено аналізу урбаністичної композиції міст і окремих споруд. Аналіз архітектури забудови ринкових площ європейських міст висвітлений у багатьох наукових публікаціях і займає ключову позицію у програмах дослідження міського середовища.

Характеристика літературних джерел, які присвячені архітектурі ринкових площ Галичини. Проведено аналіз досліджень, присвячених проблемам класифікації міських поселень, їхньому територіальному, економічному та політичному значенню. Аналіз літератури, яка визначає функціональне значення міст Галичини та її регіонів у XV – кін. XVIII ст., виявив, що у кінці XVIII ст. починаються перегляди значення міст у регіонах Галичини, змінюються економічні орієнтири міст та загальна політична ситуація. Автори: У.Іваночко; Я.Карпинець; І.Крип'якевич; А.Кучера; М.Недзвєцький; Г.Петришин; Л.Пляшко; Б.Сокальський та ін. Проаналізовано літературу, присвячену сакральним, палацовим, адміністративним та іншим об'єктам Галичини. Зроблено такі узагальнення: більшість публікацій висвітлює архітектуру Львова, історію

формування костелів, церков, палаців та замків до кінця XVIII ст. у Галичині, натомість поза увагою залишається забудова ринкових площ періоду кінця XVIII – поч. XX ст. Лише в окремих працях подано фактологічно-аналітичний матеріал щодо архітектури ринкових площ та забудови міст. Автори: Ю.Асєєв; С.Баронч; В.Вуйцик; З.Глогер; А.Данилок; Я.С.Зубрицький; Р.Липка; Г.Логвин; Т.Маньковський; І.Могитич; З.Мойсеєнко; К.Мокловський; О.Пламеницька; Л.Прибега; Р.Радович; В.Самойлович; В.Січинський; В.Тимофієнко; Ч.Тульє; Л.Харевічова; А.Шнайдер; С.Шуперський; Ф.Яворський; Г.Яремич та ін.

Опрацьовано праці з теорії містобудування галицьких міст в період XIII – XXст. Напрямки досліджень такі: метричні основи планування міст, еволюція формування міст, зміни міської структури у другій пол. XX ст. Автори: М.Бєвз; К.Вейхерт; В.Вечерський; М.Дьомін; С.Кравцов; Г.Петришин; Б.Посацький; П.Ричков; А.Рудницький; С.Топилко; Т.Трегубова; І.Фомін; Б.Черкєс; Я.Шал та інші.

Особливості реставрації та регенерації центральної частини міст. Аналіз робіт закордонних шкіл виявляє картину високого рівня збереженості архітектури ринкових площ, програмної дослідницько-реставраційної практики, побудови та реалізації моделі міського заповідника, продуманості сучасного використання. Аналіз робіт українських шкіл у Галичині показує, що проводиться наукова реставрація сакральних та палацових споруд, а питання реставрації забудови ринкових площ міст та містечок залишається поза увагою. Інвентаризація міських поселень Галичини проводилася безсистемно і поодинокі. Це підтверджує необхідність створення комплексної методики дослідження забудови ринкових площ, виявлення методів обґрунтування цінності та розробки рекомендацій щодо її збереження.

Аналіз стану дослідження ринкових площ показав, що існує наукова необхідність визначення принципів і закономірностей формування периметральної забудови ринкових площ і опрацювання рекомендацій щодо методики її збереження.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Вибір методів дослідження ґрунтується на попередньому аналізі методик застосованих у дослідженнях з історії міст Галичини та окремих пам'яток. Опрацьовано методологічний підхід у роботах, які висвітлюють сучасні проблеми архітектури, містобудування і реставрації. Автори: І.Груза; Т.Панченко; О.Пруцин; А.Рудницький; І.Фомін та ін.

Відповідно до поставлених у дослідженні задач зроблено поділ методики на такі частини:– камеральні та натурні дослідження забудови ринкових площ міст та містечок Галичини;– проведення функціонально-територіального аналізу міст та містечок;– проведення структурного аналізу забудови;– визначення принципів формування архітектурно-планувальних типів та композиційно-стилістичних особливостей периметральної забудови ринкових площ;– визначення

закономірностей та чинників впливу на формування забудови ринкових площ;– виявлення стану збереження та системи цінності забудови;– розроблення рекомендацій щодо збереження забудови ринкових площ.

Камеральні та натурні дослідження використовують методи аналізу та систематизації першоджерел, літератури, карт та планів, іконографічного матеріалу, методи натурального обстеження. Автор провів обміри та виконав зондажі у 70 будинках міст, візуально обстежив близько 500 будинків. У функціонально-територіальній частині дослідження використовуються методи аналізу функцій міст, аналізу комунікацій, аналізу класифікаційних ознак міст. Структурний аналіз забудови ґрунтується на розробленій автором програмній картці на 18 позицій, де послідовно розглядають характерні ознаки урбаністичної композиції міста, ринкової площі і її забудови. Це стало основою для методу графічного відтворення планування та просторового вирішення будівлі. Автор відтворив планування та просторове вирішення для 200 будинків.

У визначенні принципів формування архітектурно-планувальних типів та композиційно-стилістичних особливостей периметральної забудови ринкових площ використовуються методи аналізу загальних розмірів ринкової площі, функцій споруд, особливостей планування, матеріалу та конструктивного рішення будівель, фасадів будинків, вікон та дверей, кольористики пофарбування будинків. Тут основою є фактичний матеріал, отриманий після проведеного структурного аналізу. Для визначення принципів порівнюються і систематизуються житлові будинки, розташовані в сторонах ринкової площі міст та містечок Галичини. У визначенні закономірностей та чинників впливу на формування забудови ринкових площ використовуються методи виявлення залежності формування забудови від передумов та порівняльного аналізу між забудовою ринкової площі і архітектурою міста. У виявленні стану збереження та системи цінності забудови використовуються методи натурних обстежень, аналізу збереженості та методики встановлення системи цінності забудови ринкових площ. Розроблення рекомендацій щодо збереження периметральної забудови ринкових площ визначене необхідністю практичного використання матеріалів та результатів дослідження.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ АРХІТЕКТУРИ ПЕРИМЕТРАЛЬНОЇ ЗАБУДОВИ РИНКОВИХ ПЛОЩ

Передумови розвитку архітектури ринкових площ. Фактологічно-аналітичний матеріал розкриває особливості розташування міст Галичини згідно критерію найближчого сусідства. З'ясовано, що міста Галичини прив'язані до комунікаційних осей, які поділяються на міждержавні, міжрегіональні та локальні. Ринкові площі у містах розпланувалися на перетині комунікаційних осей, які своїми якісними і кількісними показниками визначали архітектуру

центру міста. За композиційно-планувальними ознаками галицьке місто можна розділити на зони: передмістя, середмістя, зону при комунікаційних осях і ринкову площу. Для успішного проведення дослідження архітектури забудови ринкових площ проведено аналіз архітектурно-планувальних ознак забудови цих зон.

Зона *передмість* у містах Галичини у XIX ст. мала такі архітектурно-планувальні ознаки забудови: садибний спосіб формування ділянки, поздовжньоосову та поперечноосову орієнтацію будинку до вулиці, тридільний у плані будинок, конструктивна схема – зруб, каркасно-дильова, з призьбою, з прилапом, дах – двосхилий, чотирихилий, з причілком, фасад – триосовий симетричний та асиметричний, з ганком або з підсінням. На формування архітектури впливали також етнічні фактори – компактне розселення українців, поляків, німців, караїмів, татар. Зона *середмістя* – у містах Галичини у XIX ст. ця територія укладалася за садибним і тричастинним принципом планування ділянок (головний будинок на ширину парцелі, мале подвір'я, тильний господарський і житловий будинок з офіциною або без неї), з рядовою, відокремленою та комбінованою забудовою, конструктивна схема будинків – каркасно-дильова дерев'яна або мурована. Фасади – в стилі класицизму та історизму, композиція – симетрична або асиметрична три- або чотириосова. Зона *при комунікаційних осях* вирізнялася від інших завдяки своєму, функціональному значенню – тут розташовуються сакральні, адміністративні та промислові споруди, будинки з крамницями, заїжджі двори та інженерні споруди.

Об'ємно-просторові характеристики зони передмість, середмість та зони при комунікаційних осях вирізняли просторову композицію ринкової площі.

Принципи формування архітектурно-планувальних типів забудови ринкових площ. Ринкові площі у містах Галичини у XIX ст. склалися з забудови сторін, посередринкових кварталів, крамниць, сукенниць, будинків ратуш, криниць та інших комерційних малих будівель. Найважливішим елементом площі була забудова сторін, які формували периметр території. У сторонах площі зосереджувалися в основному житлові будинки з крамницями і ремісничими майстернями, заїжджі двори, в окремих випадках ратуші та палацики. Сторони ринкової площі склалися з різної кількості будинків. Це залежало від геометричної характеристики площі, еволюції поділу та об'єднання парцель, стихійних руйнувань. Кількість будинків у сторонах ринкової площі в ході еволюції змінювалася в межах від 20 до 40, але не означала кількість парцель. У XIX ст. парцелі мали розміри від 5,7 до 12м. Сторони ринкової площі могли формуватися відокремленою та рядовою забудовою, а це відповідно впливало на композицію плану, оскільки парцелі ділилися або об'єднувалися у ході еволюції.

Архітектурно-планувальна типологія окремих будинків опирається на такі ознаки: поперек будинку – дводільна, тридільна, з підсінням; вздовж будинку – двотрактова, тритрактова,

багатотрактова, з офіцинами та тильними будинками. Важливим фактом формування планів була їхня еволюція.

Дводільна схема планування поділяється на функціональний та трактовий підвид. Функціональна дводільна схема двох типів: сіни та крамниця (так званий готичний), крамниця та світлиця (характерна лише для XIX ст.). Готичний дводільний поділ зберігся переважно в рівні пивниць будинків у Жовкві, Городку, Самборі та Стрию. Дводільний поділ XIX ст. зустрічається лише у плані першого поверху, а пивниці розташовуються лише під крамницею. Переважна більшість забудови ринкових площ міст Галичини має таку планувальну структуру. Готичний дводільний поділ зазнав потужних еволюційних змін, які проявилися у добудові поздовжньої стіни і відповідно у переході до тридільного поділу, добудові сходової клітки та наступних господарських або житлових трактів. Дводільний поділ XIX ст. від початку будівництва був двотрактовий і у другій пол. XIX ст. міг отримати третій тракт. У другій пол. XIX ст. починається період добудови других поверхів, що було зумовлено потребою збільшення житлової площі.

Тип тридільного поділу будинків поділяється на ренесансовий, бароковий та класицистичний підвид, тридільний асиметричний та тридільний комбінований. Тридільний ренесансовий у більшості є продуктом еволюційної зміни готичного дводільного поділу, а його показовими ознаками були конструктивно-будівельні елементи та центральноосові сіни. Такий тип зустрічався у містах резиденціях (Жовква, Львів). Тридільний бароковий поділ від початку будівництва двотрактовий або тритрактовий, кожна з камер приблизно однакової величини (Кристинопіль, Тартаків, Броди, Кам'янка-Бузька, Рава-Руська та інші). Тридільний класицистичний від початку будівництва тритрактовий з широкими сіньми-проїздом та мансардовим поверхом (Белз, Кристинопіль, Великі Мости, Рава-Руська, Янів, Яворів та ін.). Тридільний асиметричний — це приклад переходу відокремленого дводільного будинку до рядового. Такі зміни відбуваються у період сер. XIX – поч. XX ст. (Белз, Куликів, Сокаль та інші міста Галичини). Тридільний комбінований – це приклад синтезу камери на всю ширину будинку та розташованих за нею двох рівновеликих камер (Великі Мости). Тип будинків з тридільним поділом зазнав еволюційних змін: добудова у XIX – поч. XX ст. наступних функціонально різнорідних трактів, офіцин та тильних будинків, а у 2-й пол. XIX ст. другого житлового поверху.

Будинки з підсінням поділяються за видом будівельного матеріалу на дерев'яні та муровані. Дерев'яні – трипорні, чотирипорні та п'ятипорні (Великі Мости, Судова Вишня, Мостиська та ін.). Муровані – дво- та трипролітні (Жовква, Кристинопіль, Тартаків, Дрогобич, Судова Вишня, Краківець та ін.). Конструктивні вирішення залежать від виду будівельного матеріалу. У мурованих використовувалися склепіння – півциркульне, хрестове, трициркульне з лонетами склепіння до кін. XVIII ст., у XIX – поч. XX ст. лучкове та кляйн-склепіння. У дерев'яних

використовувались – зруб та каркасно-дильова конструктивна схема. Зустрічаються випадки комбінованих вирішень стін, наприклад, стіна від ринкової площі мурована, а за нею дерев'яні стіни.

Композиційно-стилістичні особливості забудови ринкових площ – розкривають типи та зміни фасадних рішень у XIX ст., архітектурні деталі, зміну кольористики фасадів протягом XIX ст. Типи фасадних рішень забудови ринкових площ поділяються на дво-, три-, чотири- та п'ятиосеві, за рівнями – одно- та двоповерхові, за функцією – з підсінням, з передпоріжжям, з ганком, за характером даху – з щитом, з причілком, з похилим дахом, з рядовим дахом, з кутовим дахом, з дахом на дві парцелі.

Двоосеві фасади у будинках XIX ст. зустрічаються у дрібніших містах: у Варяжі з рядовим дахом, у Куликові з причілковим спільним дахом для двох парцель, у Белзі з похилим дахом, у Кукизові, Крученичах з двосхилим дахом. Триосеві фасади у будинках XIX ст. знайдено у Белзі з щитом, у Великих Мостах, Судовій Вишні та Кристинополі з підсінням, у Варяжі з похилим дахом, у Тартакові з ганком та ін. Чотириосеві фасади у будинках XIX ст.: у Белзі з щитом, у Сокалі з рядовим дахом, у Тартакові двоповерховий з рядовим дахом та з похилим дахом, у Янові з похилим та з причілковим дахом. П'ятиосеві фасади у будинках XIX ст.: у Белзі з щитом, у Куликові з причілковим дахом, у Янові з щитом та мансардовим поверхом, у Жовкві з підсінням, другим поверхом та кутовим дахом. Вирішення фасадів функціонального підтипу: з підсінням – Великі Мости, Жовква, Кристинопіль, Тартаків, Краківець, Судова Вишня, Мостиська та ін., з передпоріжжям – Львів XV – XVII ст., у XIX ст. в містах та містечках Галичини цей тип вже не зустрічається, з ганком – Жидачів, Сокаль, Свірж, Тартаків, Кам'янка Буська, Щирець.

У XIX ст. відбувається ряд змін фасадних рішень: функціональні – створення рядової забудови згідно вимог протипожежної безпеки (Куликів, Янів, Рава Руська та ін.), добудова другого поверху у стилі класицизму та історизму (Жовква, Броди, Бережани, Стрий та ін.), стилістичні – зміна ренесансової стилістики на класицистичну (Жовква, Городок, Дрогобич, Стрий, Самбір). Зміни стосуються також деталей фасадів: типи віконної та дверної столярки у XIX ст. – вікна двосекційні на два, три, чотири скляні полотна з віконницями, двері без прикрас, набірні з дошок, окуті бляхою або без неї; зміна кольористики фасадів – поч. XIX ст. – світла охра, сер. XIX ст. – блакитний, поч. XX ст. – світло-сірий.

РОЗДІЛ 4. ЗАКОНОМІРНОСТІ І ОСНОВНІ ЧИННИКИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЗАБУДОВИ РИНКОВИХ ПЛОЩ.

Закономірності формування забудови ринкових площ. У формуванні забудови ринкових площ простежуються наступні характерні особливості: у період кін. XVIII – поч. XX ст. було проведено реконструкції забудови попередніх століть, архітектурно-планувальні типи та

композиційно-стилістичні вирішення забудови залежали від економічно-політичного статусу міста, забудова площ формувалася під впливом різних культурних чинників. Умови розташування міст визначали активність змін у забудові ринкових площ. Функціональна класифікація міст, а саме: столиця округу, повітове місто, звичайне місто, містечко – визначали якість змін і розвиток планування, фасадних рішень забудови. Характеристика архітектури зон міста визначила співвідношення забудови площі і оточення, а саме: подібність, відмінність і ансамблеву цільність. Розвиток промисловості вплинув на забудову ринкових площ у найбільших містах Галичини (Львів, Дрогобич). Архітектурно-планувальна композиції ринкової площі визначила якісні показники сторін площі: регулярність, нерегулярність, ансамблевість.

Впливи міського середовища та їхні прояви. Впливи міського середовища поділяються на архітектурні та етнічні. Архітектурні проявляються у використанні форм одного старшого і важливого об'єкту у місті з його незначними видозмінами, тому на образ фасадів забудови ринкових площ впливали сакральні, палацові споруди. Основні форми, які переходили від одного об'єкту до іншого: щитове пластичне завершення будинків (Белз, Жовква) і атикові коронки (Жовква). Етнічні впливи – це відображення традицій культур різних народів. У кін. XVIII – поч. XX ст. зона ринкових площ була обжита євреями, які мали відмінну від християнської культуру. Основними її ознаками було доповнення архітектури певними елементами: мезузи на одвірках, синій колір фасадних стін, створення "шопок", які пластично вирізнялися у площині дахів. На свято Сукот шопки відкривали та прикрашали гілками дерев (робили шалаші). Ці етнічні елементи були у архітектурі ринкових площ кожного міста Галичини.

Регіональні впливи та їхні прояви. Регіональні впливи – це впливи традиційного українського народного будівництва на архітектуру ринкової площі. Планування дерев'яних будинків ринкової площі зазнало впливів народної архітектури – це поділ на кімнату-кухню, сіни та комору. У кімнаті-кухні – 3/2 або 3/4 площі відведено під пічку (Белз, Куликів, Великі Мости, Сокаль, Тартаків та ін.). У вирішенні фасадів – це будівництво стрімких дахів, які співвідносилися з площиною стіни у пропорції 1:2 (майже у всіх містах Галичини). Дахи покривалися не лише гонтом, але й соломою (Куликів, Белз). У XIX ст. зберігалася традиція будівництва димників – дерев'яних коминів. Фасадна площина проста, без оздоблень, а її фактура – побілений вапном зруб або каркасно-дильова конструкція (Куликів, Белз, Великі Мости та ін.). Дерев'яні стовпи ганків та підсінь оздоблювалися народним декором.

Зовнішні впливи та їхні прояви. Зовнішні впливи були таких напрямків:

а) впливи сусідніх міст. Урбаністичного впливу з боку міста-резиденції Жовкви зазнали міста такого ж функціонального призначення – Тартаків та Кристинопіль. Функціонально-планувальні ознаки проявились в орієнтації ринкової площі на палац, архітектурно-образний вплив – будівництво рядів підсіння на ринку у XIX ст. (Кристинопіль). Функціонально-

урбаністичний та архітектурно-образний вплив з боку Львова поширювався практично на всі міста Галичини. Його ознакою є розширення торгової функції на комунікаційну вісь, зорієнтовану у львівському напрямку. Ознаки архітектурно-образного впливу – будівництво другого поверху (зміна масштабу) та використання львівських взірців композиції фасадів і архітектурних деталей класицизму або історизму;

б) впливи європейські поділяються на різні рівні. Урбаністичні впливи – це регулярне розпланування міст та особливо ринкової площі. Архітектурні впливи полягають у використанні загальноєвропейських історичних стилів та в окремих випадках будівельних трактатів європейських архітекторів. Використання історичних стилів відбувалось дедалі інтенсивніше – архітектурна композиція ренесансу та бароко яскраво відобразилася у сакральних та палацових спорудах міст і менше в архітектурі ринкової площі. Планувальна композиція для міст, як урбаністичних комплексів ренесансу та бароко, реалізована лише у містах-резиденціях (Жовква, Бережани, Броди, Івано-Франківськ, Тартаків, Кристинопіль). Класицизм та історизм виявились найактивнішими стилями, оскільки їхні архітектурні принципи розповсюдились у містах всієї Галичини, а у більшості прикладів фасадного вирішення забудови ці стилі були індивідуально потрактовані і не мали прямих аналогів у європейському та львівському контекстах.

Найчастіше в Галичині використовувались будівельні трактати Себастьяно Серліо та Андреа Паладіо. Трактат Серліо відобразився у порталах будинків на площі ринок у Львові та Жовкві, а також у ряді інших споруд міст Галичини в добу Ренесансу (Бережани, Золочів, Дрогобич). Ідеї Паладіо у класицистичній архітектурі Львова, як посередника, ратуші у Раві Руській, що взорована на палаццо Публіко у Віченці.

Сукупність впливів та її прояви. Головна ознака цих впливів – це системне моделювання архітектурно-композиційного вирішення, у якому задіяні міські, регіональні і зовнішні впливи. Прикладом такого формування є площа ринок у Жовкві. Характерні ознаки – реалізація впливів міського середовища, регіональних та зовнішніх впливів, а також здатність впливати на архітектурно-будівельні процеси у регіоні. В архітектурі ринкової площі Жовкви наявні прояви спільного використання архітектурних форм для різних за функцією споруд, еволюційної зміни регіонального вираження фасадів на історично-стилістичне та використання будівельних трактатів європейських архітекторів. Ринкова площа Жовкви є складовою частиною цілого ансамблю міста і унікальним прикладом формування архітектури. Автор встановив, що сукупність впливів проявилася у забудові ринкових площ головних міст Галичини: Бережан, Бродів, Дрогобичі, Самборі, Стрию, Івано-Франківську. Закономірності і чинники процесу формування забудови ринкових площ відображали функціональні і естетичні пріоритети, які панували у архітектурному просторі міст та містечок Галичини.

РОЗДІЛ 5. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ПЕРИМЕТРАЛЬНОЇ ЗАБУДОВИ РИНКОВИХ ПЛОЩ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РЕСТАВРАЦІЇ.

Зміни центральної частини міст у ХХ ст. характеризуються кардинальністю та поступовими руйнаціями образу. Визначаються два періоди: а) "оберігальний" період 1914-1940рр. і б) "руйнівний" період 1940-1999 рр. Під час бойових дій 1-ої світової війни було знищено 60% міст (в тому числі Белз, Великі Мости, Варяж, Потелич, Янів та ін.), але у 20-х – 30-х роках проведено відбудову із врахуванням старих меж парцеляції, пропорцій та стилістики, із використанням пивниць ХVІІІ – ХІХ ст. Для цього періоду характерне толерантне ставлення до головного центру міста, збереження меж ринкової площі та габаритів забудови. Під час бойових дій 2-ої світової війни зазнали руйнувань центральні частини усіх міст Галичини. Повністю знищені ринкові площі у Сокалі, Тартакові, Кристинополі, Раві Руській. Частково знищені у Белзі, Варяжі, Великих Мостах, Янові, Яворові, Жовкві та ін. У часі післявоєнної відбудови кожне з міст зазнало значних пошкоджень: так, у Белзі, Кристинополі, Тартакові та ін. були зведені типові об'єкти із цілеспрямованим знищенням масштабу та образу ринкової площі. У 70-х роках проектується нові центральні площі міст та адміністративно-побутові споруди, які не враховують історичної підоснови та традицій формування архітектури. В 90-х роках на території збережених площ будують церкви (Янів, Підгайці), житлові будинки, ставлять металеві утилітарні кіоски та павільйони без врахування історичних розмірів парцель, масштабу, композиційної стилістики та ін. Житлова забудова через недооцінку руйнується, відповідно зникають цінні містобудівельні та архітектурні комплекси ринкових площ. Це сприяє тому, що місто переходить у класифікаційну категорію селища, змінюється традиційний адміністративно-культурний принцип галицького міста, центр перетворюється у передмістя і головне – втрачається автентичний образ.

Цінність архітектури забудови ринкових площ міст та містечок Галичини. Упродовж кінця ХVІІІ – початку ХХ ст. проходило встановлення цінності забудови ринкових площ. Автор опрацював методику встановлення цінності об'єкту ринкової забудови, обґрунтував її складові та критерії, а саме: історична цінність – причетність площ і будинків до важливих подій у регіоні та місті; містобудівельна цінність – координація функціонування та історичного планування міста, формування образної мальовничості міста; архітектурно-естетична цінність – відображення різночасових періодів будівництва і архітектурних стилів, як реалізації впливів різних культурних середовищ, історико-культурне значення для української та світової архітектури, унікальність архітектурно-художніх елементів (портали, віконне обрамлення, оздоблення стін та фронтонів, атики, стовпи підсінь, під'ятники склепінь, декорація стель, стінові каплиці та ін.); емоційно-художня цінність – позитивність впливу на психологічний стан людини, що зумовлено цільністю, пропорційністю та органічністю забудови ринкових площ; науково-реставраційна

цінність – показ різночасовості будівництва і доведення історичної еволюції забудови. Пам'ятковість історико-культурної, містобудівельної, архітектурно-естетичної, емоційно-художньої спадщини середовища галицьких міст підтверджують закономірності і основні чинники формування забудови ринкових площ.

Рекомендації щодо збереження забудови ринкових площ. Сучасні чинники впливу, а серед них розвиток приватної торгівлі, туристичний рух, прикордонні комунікації можуть сприяти реставраційній практиці і будівельним процесам у історичному середовищі міст Галичини. Тому терміново постає питання збереження забудови ринкових площ. На основі архітектурної цінності забудови ринкових площ і класифікації станів збереження розроблено рекомендації щодо збереження та реставрації забудови ринкових площ:– перед початком реставраційного процесу необхідно враховувати первинні функції забудови і можливість споруд виконувати сучасні функції;– у випадку, коли споруда пристосовується під іншу функцію, рекомендується зберігати архітектурно-естетичний образ будівлі;– у випадку великого історико-архітектурного значення споруди рекомендується пристосовувати її під музейну функцію; у випадках, коли ринкові площі повністю знищені, рекомендується створити музеї архітектури міст та містечок Галичини;– при будь-яких видах робіт у середовищі малих міст Галичини рекомендується розглядати їх як систему цінного архітектурного простору;– у випадку проведення реконструкційних робіт в зоні ринкової площі рекомендується розглядати її як єдиний архітектурно-історичний комплекс, а окремі будівлі як фрагмент або деталь цільного ансамблю;– у період проведення ремонтно-реставраційних робіт у збереженій забудові рекомендується відтворювати первинні фрагменти і зберігати різночасові цінні прибудови та перебудови;– у випадку втраченої споруди рекомендується відтворення її на основі іконографії, аналогів, аналізу форм архітектури зон міста;– у випадку збереження цінного дерев'яного будинку рекомендується його реставрувати і в окремих випадках перенести до музею-скансену у відповідне архітектурне середовище.

Цінність і рекомендації щодо збереження архітектури периметральної забудови свідчать про необхідність відтворення функціонального і естетичного статусу ринкових площ міст і містечок Галичини.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Сучасний стан дослідження забудови ринкових площ міст та містечок Галичини у період кін. XVIII – поч. XX ст. незважаючи на публікації, присвячені функціональному, пам'ятковому і містобудівельному аналізу, підтверджує, що вони не мали на меті створення цілісної картини формування периметральної забудови ринкових площ.

2. Для вирішення поставлених задач використано традиційні загальнонаукові методи – аналіз та систематизація першоджерел, літератури, карт та планів, іконографічного матеріалу,

методи натурного обстеження. Розроблена комплексна методика, яка складається¹¹ з функціонально-територіального і структурного аналізу, визначення принципів, закономірностей і основних чинників формування забудови ринкових площ дозволила ефективно провести дослідження і придатна для дослідження архітектури різних зон міських поселень.

3. На основі функціонально-територіального аналізу встановлено вплив фактора комунікаційних шляхів на розвиток архітектури у містах Галичини. В структурі міста XIX ст. виділено зону ринкової площі, середмістя, передмістя та зону при комунікаційних осях, які відрізняються способами формування міського простору.

4. В результаті архітектурно-планувального аналізу визначено принципи формування периметральної забудови ринкових площ. У кін. XVIII – поч. XX ст. ринкові площі формувалися різнофункціональними спорудами, більшість з яких будинки із суміщеною житловою, торгівельною і ремісничою функціями. Сторони ринкової площі склалися з різної кількості таких будинків, які стояли відокремлено або у ряд. Це залежало від форми і величини площі, еволюції поділу та об'єднання парцель, стихійних руйнувань, нового будівництва. Більшість будинків зведена у XIX ст., оскільки забудова раніших періодів була знищена. В результаті чого сформувалась архітектурно-планувальна типологія будинків: по фронту ділянки – дводільна і тридільна, яка могла бути з підсінням; у глибину ділянки – дво- і багатотрактова, з офіцинами і тильними будинками. Найуживанішим у XIX ст. був дводільний поділ, зумовлений універсальною функціональною композицією і ощадливістю використання будівельних матеріалів. У кін. XVIII – поч. XX ст. також розвиваються типи тридільного поділу планування, серед яких найактивніше розвинулись тридільний симетричний (класицистичний) і тридільний асиметричний. У 2-ій пол. XIX ст. активізуються зміни планування шляхом розширення житлової функції в глибину ділянки і збільшення поверховості забудови.

5. В результаті композиційно-стилістичного аналізу встановлено, що типи фасадних рішень забудови ринкових площ поділяються на дво-, три-, чотири- та п'ятиосові, комбінуються з рівнями – одно- та двоповерхові, за функцією – з підсінням, з передпоріжжям, з ганком, за характером даху – з щитом, з причілком, з похилим дахом, з рядовим дахом, з кутовим дахом, з дахом на дві парцелі. У кін. XVIII - поч. XX ст. принципи змін фасадних рішень полягають у створенні безперервної композиції забудови, симетричних чотири та п'ятиосевих фасадів будинків, пропорційній добудові другого поверху, застосуванні архітектурних форм класицизму та історизму.

6. На основі порівняльного аналізу встановлено закономірності розвитку і основні чинники формування забудови та виявлено, що розвиток архітектури забудови ринкових площ залежав від передумов: розташування і адміністративної класифікації міста, розвитку промисловості, архітектурно-планувальної композиції ринкової площі, архітектури зон міста. Основні чинники формування забудови – це внутрішньоміські, регіональні та зовнішні впливи. Внутрішньоміські впливи поділялись на архітектурні (рядова забудова формується під впливом сакральних та палацових споруд міста) та етнічні (відображення релігійних традицій різних за

віросповідуванням народів при допомозі архітектурних деталей). Регіональні впливи формували плани (поділ на кімнату, сіни та комору) і фасадні вирішення (стіни без оздоблень з відкритою зрубною або каркасно-дильовою конструкцією). Зовнішні впливи були двох напрямків: а) впливи сусідніх міст в урбаністичному та архітектурно-образному аспекті, б) європейські впливи виразилися у використанні загальноєвропейських історичних стилів, серед яких найактивніші класицизм та історизм. Сукупність впливів формувала унікальні архітектурно-композиційні вирішення площі і забудови як складової частини цілого ансамблю міста.

7. Визначено ряд критеріїв цінності периметральної забудови ринкових площ міст та містечок Галичини у кін. XVIII – поч. XIX ст. Історичний та містобудівельний розвиток обґрунтовує твердження, що ринкова площа – це локалізована і цінна частина міста, архітектура якої відображала роль і становище міста в Галичині. Архітектурно-естетичний розвиток обґрунтовує твердження, що периметральна забудова ринкових площ – це невід’ємна, цільна і цінна частина історико-культурної спадщини середовища галицьких міст.

8. Проведені автором натурні обстеження та інвентаризація виявили, що периметральна забудова ринкових площ у всіх містах Галичини зазнала втрат, а стан її збереження поділяється на групи: 1) повністю зруйнована історична периметральна забудова ринкової площі міста, в якому також втрачено планувальну схему середмістя; 2) частково зруйнована периметральна забудова ринкової площі міста, в якому збережено історичну планувальну схему середмістя; 3) периметральна забудова із новотворами, які спричинили втрату архітектурно-просторової композиції ринкової площі в історичній структурі міста.

9. Розроблені рекомендації щодо збереження та реставрації забудови ринкових площ ґрунтуються на врахуванні історичних передумов, архітектурно-планувальних типів, композиційно-стилістичних особливостей та чинників формування забудови, а також враховують її історико-культурну цінність, стани збереження і регламентують проектні та будівельні роботи в середовищі міста. Рекомендується при будь-яких видах робіт у середовищі малих міст Галичини розглядати їх як систему цінного архітектурного простору, що утворює єдиний архітектурно-історичний комплекс, а окремі будівлі як фрагмент або деталь цільного ансамблю. Викладені рекомендації сприятимуть розробці програм розвитку регіонів України і малих міст, забезпечать повноцінне функціонування і збереження індивідуального образу кожного міста окрема.

Список опублікованих праць автора.

Наукові фахові видання України.

1. Особливості будівництва і архітектури ансамблю ринкової площі міста Куликів у сер. XIX ст. // Збірник ДУ “Львівська політехніка”, “Теорія і практика будівництва”. – Львів: ДУ “Львівська політехніка”. – 1998. - № 360. - С.197-202.

2. Особливості формування архітектури ринкової площі та вулиці Львівської у XIX ст. у містечку Янів коло Львова. // Збірник КДТУБА “Містобудування та територіальне планування”. – Київ: КДТУБА. – 1999. - № 3. - С.92-98.

3. Типологія архітектури ринкових площ в мережі міських поселень тракту Львів – Люблин у XIX – поч. XX ст. // Збірник ДУ “Львівська політехніка”, “Архітектура”. – Львів: ДУ “Львівська політехніка”. – 1999. - № 375. - С.60-67.

Закордонні наукові видання.

1. Srodowisko miejskie Zolkwi jako symbioza przestrzeni urbanizowanej i dezurbanizowanej. // Miasto i kultura ludowa w dziejach Bialorusi, Litwy, Polski i Ukrainy. – Krakow: Miedzynarodowy centrum kultury. - 1996. – S.305-325

2. Мітологія архітектурного простору міста Буськ. // Przegląd Wschodni. – Warszawa: Przegląd Wschodni. – 1999. - №21. - S. 197-221.

Публікації у наукових журналах, тези доповідей.

1. Європейська архітектурна модель та її реалізація в Галичині. // Нова Україна, Нова Європа. – Львів: Літопис. - 1997. – С. 140-146

2. Особливості житлової архітектурної моделі приринкової забудови міста Кристинопіль у сер. XIX ст. // Збірник матеріалів українсько-польського науково-практичного семінару: Історична, мистецька, архітектурна спадщина Жовкви. – Жовква-Львів: Простір М. - 1998. - С.75-86.

3. Співвідношення ринкової площі та її оточення у містах Рава-Руська, Сокаль та Жовква у другій пол. XIX ст. // Рукописна україніка у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника. – Львів: Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. - 1999. - С.401-414

4. Дерев'яні житлові будинки міст Куликів та Великі Мости // Вісник. Інститут Укрзахідпроектреставрація. – Львів: Укрзахідпроектреставрація. - 1995. - № 4. - С.47-48.

АНОТАЦІЯ

Рибчинський О.В. Архітектура периметральної забудови ринкових площ міст та містечок Галичини у кінці XVIII – на початку XX століть. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури за спеціальністю 18.00.01 – Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури. Національний університет "Львівська політехніка", Львів, 2000 р.

У дисертації проведено наукове узагальнення результатів попередніх досліджень архітектури ринкових площ в Європі та Україні. На основі застосування традиційних методів і спеціально розроблених автором методик визначено історичні передумови, принципи і закономірності формування архітектурно-планувальних типів та композиційно-стилістичних особливостей периметральної забудови ринкових площ. Встановлено, що у кін. XVIII – поч. XX ст. спорудження і об'ємно-просторове розширення забудови створили якісно новий образ ринкових площ. Проведено аналіз чинників впливу, що дало змогу створити цілісну картину формування забудови ринкових площ. Виявлено стан збереженості, опрацьовано метод виявлення цінності та подано рекомендації щодо збереження периметральної забудови ринкових площ міських поселень Галичини.

Ключові слова: Галичина, місто, ринкова площа, периметральна забудова, забудова міста, архітектурно-планувальна типологія, композиційно-стилістичне вирішення, чинники впливу, збереження.

АННОТАЦИЯ

Рыбчинский О.В. Архитектура периметральной застройки рыночных площадей городов и городков Галичины в конце XVIII – начале XX веков. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата архитектуры по специальности 18.00.01 – Теория архитектуры, реставрация памятников архитектуры. Национальный университет "Львовская политехника", Львов, 2000 г.

В диссертации изложено научное обобщение результатов предыдущих исследований архитектуры рыночных площадей в Европе и Украине. Используя традиционные методы и специально разработанные методики, автор определил исторические предпосылки, принципы и закономерности формирования архитектурно-планировочных типов и композиционно-стилистические особенности периметральной застройки рыночных площадей. Установлено, что в кон. XVIII – нач. XX вв. сооружение и объемно-пространственное расширение застройки создали качественно новый образ рыночных площадей. Было определено, что стороны рыночных площадей формировало разное количество домов, которое вследствие эволюции изменялось в границах от 20 до 40. Архитектурно-планировочная типология домов имела такие признаки:

поперек дома – двойное или тройное деление, с подседем; в длину дома – дво-, три- или многотрастовое деление с официнами и тыльными домами. Типы фасадов разделялись на дво-, три-, четыре- и пятиосевые, за уровнями – одно- и двозтажные, за функцией – с подседем, с передпорожьем, с крыльцом; за характером кровли – с шитом, с причелком, с уклонной кровлей, с рядовой кровлей, с угловой кровлей, с кровлей для двух парцель. Проведённый анализ факторов влияния дал возможность создать целостную картину формирования застройки рыночных площадей. Выявлено, что на формирование периметральной застройки рыночных площадей влияли: внутригородская среда, региональные строительные традиции и внешние факторы, а в отдельных случаях совокупность факторов создала уникальные примеры формирования архитектуры. Выявлено степень сохранности, выработан метод определения ценности и даны рекомендации по сохранению периметральной застройки рыночных площадей городских поселений Галичины.

Ключевые слова: Галичина, город, рыночная площадь, периметральная застройка, застройка города, архитектурно-планировочная типология, композиционно-стилистическое решение, факторы влияния, сохранение.

ANNOTATION

Rybchynsky O.V. Architecture of market squares of ribbon building in towns and cities of Halychyna at the end of XVIII – beginning of XX centuries. – Manuscript.

PhD thesis in Architecture. Discipline 18.00.01- Theory of Architecture, restoration of the monuments of architecture. National University "Lviv Polytechnic", Lviv, 2000.

The thesis is the scientific summary of prior investigation results of market squares architecture in Europe and Ukraine. The work determines historical preconditions, principles and rules of architectural planning types formation as well as compositional stylistic peculiarities of the ribbon building of market squares. It determines that in late XVIII – early XX centuries the construction of the building and its space extension created qualitatively new image of the market squares. The origins of influence have been analyzed in the work what gave an opportunity to create the complete picture of the construction of market squares. The condition of preservation is revealed, the method of value display is processed and the recommendations concerning the preservation of ribbon buildings of market places in the towns of Halychyna are presented.

Key words: Halychyna, town, market square, ribbon building, town buildings, architectural planning typology, compositional stylistic solution, origins of influence, preservation.

контраст для - входить как традиция деления, с объектом, в длину дома - три, три - два - симметричные догматы с официальной и тельными домом. Тело фасада размещать на про- тив, четыре - в пещерном, на уровне - одно - и двойные, за функцией - в пространстве, с беспорядком, с ритмом, за характером кровли - с ритмом, с прищипом, с уклонной кровлей, с разной кровлей, в угловой кровлей, с кровлей для двух парциал. Проведенный анализ факторов влияния для возможности создать целостную картину формирования архитектуры различных площадей. Показано, что за формирование периметральной застройке различных площадей влияют: архитектурно-планировочная типология, экономические-социальные факторы, а в отдельных случаях совокупность факторов создает уникальные примеры формирования архитектуры. Показано степень сохранности, выработаны методы определения ценности и даны рекомендации по сохранению периметральной застройке различных площадей городов Украины.

Ключевые слова: Галерея, город, различные площади, периметральной застройке, архитектура города, архитектурно-планировочная типология, экономические-социальные факторы, факторы влияния, сохранение.

ANNOTATION

R. Velychko O.V. Architecture of market squares of ribbon building in towns and cities of Ukraine in the end of XVIII – beginning of XX centuries. – Manuscript.

PhD thesis in Architecture, Discipline 15.00.01: Theory of Architecture, submission of the candidate of architecture National University "Lviv Polytechnic", Lviv, 2000.

The thesis is the scientific summary of prior investigation results of market squares architecture in Europe and Ukraine. The work determines historical preconditions, principles and rules of architectural planning types formation as well as compositional stylistic peculiarities of the ribbon building of market squares. It demonstrates that in late XVIII – early XX centuries the construction of the building and its space extension created qualitatively new design of the market squares. The origins of influence have been analyzed in the work which gave an opportunity to create the complete picture of the construction of market squares. The question of preservation is considered, the method of space study is processed and the results conclusions are given. The key words are: gallery, city, various squares, perimeter building architecture, architecture of city, architectural planning typology, socio-economic factors, influence, preservation.

Підписано до друку 13.11.2000 р.

Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.

Друк на різнографі. Умовн. друк. арк. 1,4. Обл.-видав. арк. 1,3.

Тираж 100 прим. Зам. 474.

Поліграфічний центр

Видавництва Національного університету "Львівська політехніка"

вул. Ф. Колесси, 2, 79000, Львів

АВ 47.143

Мист